

Text č. 3

Amnesty International se od svých počátků věnovala také situaci v Československu. Jeden z osmi vězňů zmíněných v uvedeném článku Petra Benenisona byl i arcibiskup Josef Beran, držený ve vazbě komunistickým režimem. Pomoc v následujících letech potřebovali i mnozí další.

Akce Amnesty International spočívaly mimo jiné ve vysílání pozorovatelů na soudní procesy, získávání informací, které následně šířila po světě, vydávání tzv. urgentních apelů, ve kterých byl vysvětlen případ nespravedlivě vězněného s doporučením psát dopisy odpovědným úřadům.

Amnesty International také poskytovala materiální pomoc rodinám vězňů svědomí a ze svých podpůrných fondů pomáhala samotným vězňům po jejich návratu z vězení. Na nejvyšší úrovni Amnesty International oslovovala československou vládu, aby dodržovala základní lidská práva.

V oblasti podpory a pomoci konkrétním obětem porušování lidských práv a zlepšování právního stavu v Československu se Amnesty International podařila řada drobných kroků, jako byla podmíněčná propuštění nebo přerušování výkonu trestu, formálně třeba ze zdravotních důvodů. Určité formy zacházení s občany se postupně stávaly nepřijatelnými. Jakýkoliv exces ze strany představitelů režimu pro něj znamenal uvnitř i vnější obtíže.

Zájem o vězně svědomí projevoval například zasíláním dopisů měl pro vězně významný důsledek, kterým byly respekt a opatrnost vězňů.

Amnesty International se významným způsobem angažovala v procesu s Výborem pro obranu nespravedlivě stíhaných (VONS).

VONS byl ustanoven 24. dubna 1978 sedmnácti československými občany. Jeho úkolem bylo v duchu poslání Charty 77 sledovat případy osob, které byly v ČSSR trestně stíhány nebo vězněny za projevy svého přesvědčení, nebo které se staly oběťmi policejní či justiční svévole. V roce 1979 bylo z tehdejších 21 členů zatčeno a pět z nich bylo odsouzeno nepodmíněně na 3 až 5 let.

Amnesty International několikrát vyslala svého pozorovatele ke sledování soudního líčení – tomu byl ale přístup do soudní síně odepřen. Avšak na základě rozhovorů s přítomnými členy rodin o procesu vyhotovil pro Amnesty International podrobnou zprávu. Členové Amnesty International z celého světa vyzvali generálního prokurátora ČSSR k zastavení trestního řízení a žádali bezpodmínečné propuštění zadržených. Podobně byl ze strany Amnesty International telegramem v červenci vyzván i prezident Husák.

V rámci informování o kauze VONS Amnesty International vyzývala:

„Amnesty International dnes oznamuje, že adoptovala československé lidsko-právní aktivisty, kteří byli minulý týden odsouzeni v Praze, jako vězně svědomí, a bude bojovat za jejich bezpodmínečné propuštění z vězení. Odsouzení Petr Uhl, Dana Němcová, Otta Bednářová, Václav Havel a Václav Benda jsou členy neoficiální skupiny Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných.

Rozhodnutí obžalovat obviněné za psaní a rozšiřování těchto dokumentů je porušení nejen československé ústavy, ale také mezinárodně uznaného práva na získávání nezávislých informací.

V dopisech vyjádřete přesvědčení, že zadržovaní jsou uvězněni pouze za prosazování své svobody projevu a žádejte jejich okamžité propuštění.“

Jeden z odsouzených Petr Uhl později o kativitách AI řekl: „Totalitární režim se vždycky bojí toho mezinárodního ohlasu. Takže i když toho člověka drží dál, tak mu dá menší trest, má zajištěno, že ho někde neumlátí, že ho nenechají umřít hladu.“

Skutečnost, že se totalitární režimy bojí mezinárodního ohlasu, potvrzuje i to, že aktivity Amnesty International byly podrobně sledovány Státní bezpečností. Ve svých materiálech se StB snažila Amnesty International kompromitovat. Ve zprávě z roku 1987 například uvedla: „Cílem protičeskoslovenské činnosti Amnesty International je znevažování politického a státního zřízení v Československu. Za tím účelem soustavně infikuje do vědomí lidí v kapitalistických zemích názor – a snaží se jej exportovat i do ČSSR – že v ČSSR jsou hrubě porušována lidská práva a občanské svobody.¹

¹ Texty jsou citovány podle katalogu výstavy „AMNESTY INTERNATIONAL V ČESKOSLOVENSKU PŘED ROKEM 1989“, která se uskutečnila v roce 2006. Dostupné [online]: http://www.amnesty.cz/pdf-ke-stazeni/Vystava_AI_89.pdf